

פרשיית השבוע

מגזין להגות והסברה יהודית

פרשת ויקהל
תשפ"ב

גיליון מס' 577

על השולחן

הרב אברהם ישראל פרידמן

2.

הגיע זמן אחדות

שבת - זמן מיוחד לאחדות

ואחוות-רעים. מדוע?

1.

... וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת
אֲתֶם: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
יְהִי לָכֶם קָדֹשׁ שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן (שמות ל"א-ב)

תשעה קבין של נינוחות ושלווה ירדו לעולם,
תשעה מהן נטלה השבת מלכתא - יום מנוחה
וקדושה.

ביום זה לא רק האדם נח, גם זעפו היומימי.
הוא פחות עסוק ב'אני' החוצי שלי, זה החומרי,
הגופני, התאווני.

כך - ממילא - יש פחות תחרות חברתית. זהו
יום נטול שנאה, קנאה ותחרות. ביום הזה - יום
שבו האגו נח קמעא - הכל שווים לטובה ולברכה.
כולם מעודדים ומפרגנים זה לזה.

זוהי שבת, וזהו כח השלום המיוחד שבה.

"זכרו עליונו סוכת רחמים חיים ושלום".

מה שמפריד בינינו זה ה'אני' החומרי שהולך
ותופח מיום ליום.

האדם, העסוק בעצמו, יוצר בכך חייץ ומחיצה
לצרכי שכנו וקרובו. זהו חשבון לוגי פשוט מאוד:
ככל שאני מנפח את ה'אני' שלי - כך אני מרחיק
ממני את האחר וצרכיו.

במילות חז"ל זה נשמע: "לתאוה - יבקש
נפרד".

3.

... מה שמפריד בינינו זה

**ה'אני' החומרי שהולך ותופח
מיום ליום. בזמני חומר,
האדם, העסוק בעצמו, יוצר
בכך חייץ ומחיצה לצרכי
שכנו וקרובו.**

מתכוננים לשבת. צילום: מוטי וויס

שבת - לעומת זאת - קוראת לנו להוריד
פרופיל.

היום אנחנו עסוקים בדברים אחרים לגמרי,
מרוממים ורוחניים. סוגיות ה'אני' מפנות מקומן
לטובת עולם שכולו נשמה ביום הנשמה. "יומא
דנמתא ולא איהו יומא דגופא כלל".

ואזי - ממילא - יש מקום ל'ויקהל'. לאחדות.
כשה'אגו' שלי רגוע ונמס - אני יכול לתת יותר
לאחר. אני יכול יותר להאיר פנים. יותר להיות
אכפתי. אני יכול להרבות אחווה בעולם.

כי אני פחות עסוק בעצמי. ואדרבה - לחלק
אלוק ממעל' שבקרבתנו אין עדה או שבט. כולם -
ליבם לקל עליון ועיניהם לשמיים כאבוקה אחת
המיתמרת אל-על.

שבת - זמן של אחדות היא. זמן שאנחנו
נזכרים בחלק הפנימי שעושה את כולנו אחים.

הפנקסו של החנך

דילחות הינוכיות אקטואליות

הרב קנה לתלמיד הַרְעֵב - עוגה

א. י. פ.

לא-מזמן ביקרתי בישיבה לצעירים מצוינים במרומי שכונת 'כנען' בצפת - ישיבת 'נחלת בנימין' שמה. פגשתי בה בני-עלייה בעלי שאיפות להתרוממות בלימוד ובמידות, שעדיים לגדולות בעולמה של תורה.

ובאחד הרגעים היותר-מעניינים שנרשמו, שמעתי את הרמ"ם מדברים על דמותה של הרבצת תורה לדור העתיד.

"לא-מזמן ישבתי עם מחנך ודיברנו על תאוריות כאלו ואחרות בעולם החינוך", סיפר לי הרה"ג רבי שלמה יפרח שליט"א - ר"מ שיעור ג' בעיון, "ואני אמרתי לו שלי יש עובדה אחת שעובדת בשטח: אכפתיות, ושוב פעם אכפתיות. כשהבחורים קולטים שאכפת לך מהם - נוצר אמון ושיטופי פעולה הדדיים".

הר"מ המרכזי הרה"ג רבי יונתן כהן - החרה אחריו: "משפטים לתלמיד כמו: 'הייתי אמש בכותל. התפללתי עליך', אלו לא משפטים חריגים כאן בישיבה. או לעיתים ר"מ שמוציא לתלמיד 5 ₪ מכיסו ואומר לו: 'אני מבין שלא הספקת ארוחת-צהריים. לך תקנה משהו' - זה גם משהו שקורה כאן. זה סוג הקשר - של אכפתיות וכנות. תחושת משפחה ששורה על הכל".

ובשובי הביתה ברגליי, בינות לנופים המרהיבים והבראשיתיים של שכונת 'כנען', אני מוצא עצמי מהורהר ומקבל 'פשט' יפה על אמרת הספרי הידועה (פרשת ואתחנן): "ושננתם לבניך - אלו התלמידים".

הוי-אומר: הר"מ לא רק מעתיק את שמועת רבותיו בסוגיות הגמרא; הוא צריך גם לקשור קשר אבהי עם תלמידיו. בחינת: "ונפשו קשורה

בנפשו".

הוא לא אמור להיות עסוק רק בלימוד עיוני עם תלמידו; אלא גם בלימוד עיוני סביב מצבם הרגשי וגורלם האישי.

סביב הארוחת-צהריים של התלמיד - למשל.

כה ספד - כך מצאתי לאחר מכן - מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל לרבו המשגיח רבי מאיר חדש זצ"ל (ספר 'אמרי דעת' - חלק ב', עמוד שי"ד)

ושיננתם לבניך אלו התלמידים שקרויים בנים. והיינו דכל הדרך ללמד תלמידים הוא שהם קרובים ללב כבנים ממש. וכלשון התנא (אבות ו' א'): "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" - שמתוך אהבתו יכול להשפיע לקרבן לתורה.

כזו הייתה הנהגת רבנו הגדול זצ"ל, באיזו אהבה וקירוב דיבר עם תלמיד, כמה עמקות המחשבה השקיע לחשוב על טובת התלמיד, על כל צרכיו והצטרפותו, באהבה ובמסירות

סיפר השבוע הרה"ג רבי אריאל דבוש שליט"א - א מנהל ת"ת 'אלקביץ' בצפת, שכאשר החל את דרכו בשדה החינוך, הורה לו אביו המנוח, מחנך דגול, לדאוג לתלמידים ללא הרף גם בתחום החומרי.

ופעם התעניין ושאל אותו: "תגיד, שמת לב אם כולם הגיעו עם מעילים היום?" הוא השיב בשלילה ואביו ביקש ממנו אביו שיבדוק.

לאחר שבדק הורה לו אביו להתעניין האם העדר המעיל נובע ממצוקה כלכלית בבית. כשהתברר ששלושה מהם זה אכן כך, ביקש ממנו כי ירכוש לאתרוג - שלושה מעילים באסולין. כדי שלתלמידים לא יהיה קר בצינה הצפתית.

זוהי דוגמא יפה - וחריפה - של "ושנת לבניך - אלו התלמידים".

תלמודא

חושג תלמודי אחד

דעת רש"י: אפקעתא דחלכא?

ברצוננו להציג תמיהה עצומה בדעת רש"י בסוגיית גדר הפקר שביעית, ונקדים.

הנה בידוע הוא שנחלקו הבית יוסף והמב"ט באשר לגדר הפקר שביעית במסגרתו מותר לכל אחד לקחת מפירות שביעית (מלבד אם מנוהלים בידי 'אוצר בית-דין'): האם ההפקר הינו בגדר 'אפקעתא דמלכא' - שהתורה הפקיעה את פירות השביעית מהבעלים בשנה זו, או שמא זהו 'אפקעתא דגברא' - שציוותה תורה על האדם להפקיר שדהו בשביעית, וכל שלא הפקיר בפה אין הפירות הפקר, (וכמובן שעבר על מצוות עשה של תורה).

ובספר 'תורת הארץ' (פרק ח') למד בדעת רש"י (ראש השנה טו, א) סבור כי הפקר דשביעית הוא 'אפקעתא דמלכא', שהתורה הפקירה והשדה מופקרת מאליה גם מבלעדי הבעלים.

ברם, במהלך לימודנו עלתה בנו תמיהה עצומה: הנה לשון רש"י על הפסוק 'ענבי נזיריך לא תבצור': "נזירך. שהנזרת והפרשת בני אדם מהם ולא הפקרתם: לא תבצור. אותם אינך בוצר, אלא מן המופקר". משמע שורש איסור 'משומר' נעוץ בעובדה שהאדם לא הפקיר את שדהו בשביעית, היינו שזה תלוי בהפקרו שלו, והרי רש"י עצמו נוקט שהשביעית היא הפקר הבא מאלי - 'אפקעתא דמלכא'!

וצריך לומר (ושוב ראיתי כן בחידושי הגר"ד לנדו סימן ד') שכוונת רש"י ב'ולא הפקרתם' אינו על מעשה הפקר של האדם, אלא על הנהגת בעלות של בעל-השדה לשעבר. כלומר: השדה אמנם מופקרת ועומדת, אולם האדם ממשיך לנהוג בה מנהג בעלים באמצעות סגירת שערי החצר לאנשים וכדומה, ובכך הוא נוהג מנהג אי-הפקרה בפועל.

ואם נאותים הדברים, נראה שיש בידינו התאמה מופלאה לעוד דרשה שלמדו חז"ל מאותו הפסוק עצמו: שאין בוצרין בצירה המותרת בשביעית ('לאכלה') בדרך הבצירה הנהוגה בכל השנים אלא יש לשנות. והיא משנה ערוכה בשביעית (פרק ח' משנה ו'). וראיתי בשו"ת שבט הלוי (חלק ז' כמדומני) שהאר"י בדברים בשם הר"ש משאנץ ועוד בשאלה האם הדרשה הזו סותרת את הדרשה הנזכרת הנלמדת מאותו פסוק - שלא ליהנות ולבצור פירות שמשומרין בשביעית - שהן בגדר 'נזיריך' שלך.

ולאהמור אדרבה - הדברים עולים יפה ומשתלבים היטב: שכן, גם הדרשה הראשונה וגם השנייה שניהם אינן עוסקות בעצם סוגיית הפקר אלא בהנהגת בעלות של הבעלים-לשעבר. ושניהם אפוא מלמדים אותנו לימוד אחד: שבהיות והתורה הפקירה והפקיעה את הפירות - אין לבעליהן לנהוג בהן מנהג בעלות, אם בנעילת שערי החצר, אם בבצירה רגילה כדרך שנוהגין בעלים כל השנים. והבן היטב כי הוא נפלא.

ואגב, לא אמנע מכך רעיון מופלא שכתב המנחת חינוך (מצווה פ"ד). המנ"ח תלה את השאלה האם כל כל אדם שישמור השדה מקיים בה איסור 'משומר' לאיסור הפירות בהנאה או שמא רק הבעלים-לשעבר, בשאלה האם שביעית היא 'אפקעתא דמלכא' וממילא כל אדם הריהו בדיוק במעמד הבעלים-לשעבר, או שמא 'אפקעתא דגברא' וממילא רק הבעלים הנוכחי אוסר, משום שלא הפקיר בפיו, וממילא האיסור הזה נוגע אך ורק אליו.

אנשי העשה

סיפור יהודי לשלחן שבת

מכרמיאל תצא אמונה

האישה עזבה את מקום העבודה שלא היה הולם את רמתה הרוחנית, בלשון המעטה << ומה הייתה התוצאה?

כמה אקטואלי יהיה עתה הסיפור ששיגר לנו אברך המתגורר בעיר כרמיאל, שרעייתו עובדת במעון חרדי הממוקם בעיר אחרת בצפון הארץ.

אשתי, מספרת הת"ח מכרמיאל, מתפקדת כסגנית-מנהלת המעון, ובשל עבודתה המקצועית והמסורה קיבלנו יום אחד הודעה ממעון חרדי נוסף שמעוניינים לקבל אותה כמנהלת.

מי שמתמצא במחירים המשולמים במעונות, יודע שמדובר בהפרשי-שכר גבוהים מאוד, והפער בין משכורתה של סגנית לזו של מנהלת הוא גדול מאוד. אשתי שְׁמָחָה מאוד, והלכה לבדוק את המצב במעון ההוא שמציע לה את תפקיד המנהלת. והנה, כאשר הגיעה לשם, הבחינה במנהלת נוספת האמורה לעבוד יחד איתה המתלבשת בלבוש מאוד לא צנוע (האברך מדגיש במכתבו שסגנון-לבושה של המנהלת מאוד לא התאים למעון חרדי, והיה זה פלא גדול שה'בוסים' לא העירו לה דבר, אבל לא על כך באנו לכתוב...).

משנכנסה לעומק הבירור, נודע לאשתי שהיא תצטרך לעבוד ולשהות במשך היום לצד אותה מנהלת לא-צנועה. לבסוף גם התברר לה שלא רק בלבושה היא אינה צנועה, אלא גם בהנהגותיה, בדיבוריה, ובכל סגנון-חייה.

האברך מספר שאשתו החלה לחשוש אולי המנהלת היא תשפיע עליה באופן שלילי, ופקפקה באשר לכדאיות המעבר לאותו מעון, גם אם מדובר במשכורת עתק, המסתכמת בכמעט פי 2 ממשכורתה הנוכחית.

'גם אם יש לנו משפחה גדולה וברוכת-ילדים בלעה"ר, ואנחנו זקוקים מאוד לפרנסה, אני מוכנה להניח לעצמי להתקלקל ולו במשהו קטן', אמרה אשת-החיל בעוז ובתעצומות.

כיון שהדבר לא היה בגדר שחור-לבן, ולא היה בטוח שהיא אכן תצליח להשפיע על רעייתי, שהיא אשה חזקה ואיתנה בהשקפותיה, התלבטנו מה לעשות, כיון שבאמת היה מדובר בשאלה מכרעת, האמורה להשפיע על אורח-חיינו, מצד המשכורת הגדולה שהיא אמורה לקבל.

החלטנו להעביר את השאלה למרן הגר"י זילברשטיין, כותב האברך, ומזכיר לנו ששיגר באמצעותנו מכתב אל המרא דאתרא שליט"א, כדי לקבל הכרעה בנידון.

הרב היה חד-משמעי בתשובתו, ואמר שאם קיים איזושהו חשש שהאשה תושפע ממלבושיה של המנהלת השנייה, שלא תעבור למעון ההוא.

כמובן מאליו שכך עשינו, וצייתנו לפסיקתו של מרן הרב שליט"א, כותב האברך, ומציין שהייתה בכך התגברות של ממש, בעיקר מצד העובדה שהיינו אמורים לקבל משכורת הרבה יותר גבוהה, שהיתה מסייעת לנו באופן משמעותי בכלכלת הבית.

את הסוף אפשר לסכם במשפט אחד: לא עברה מחצית-השנה וקיבלנו הודעה מהמעון שבו עבדה אשתי כל הזמן, שמנהלת המעון עוזבת את העבודה, והחליטו למנות אותה לתפקיד!!! - מסיים האברך מכרמיאל.

ובאמת, שכל מילה מיותרת.

(מתוך: ביטאון שכונת רמת אלחנן 'קול ברמה' - 361, אדר ב' תשפ"ב, בעריכת ידידנו סופר הבית היהודי רבי משה מיכאל צורן הי"ו)

בקרב..

לתשומת-ליבכם! מהדורת הדפוס מצומצמת! ניתן לקבל את הגיליון למייל ללא תמורה בשליחת דוא"ל לכתובת: abyisrael@gmail.com

מלווה הלכה

אקטואליה מזווית יהודית

י. מ.

בערב פסח, האישה נהיית במתח עצום

האישה הודיעה שהיא לא יוצאת מהבית עד שהוא ישלם את חוב-העתק << זווית אחרת - מקורית יותר - למילותיו המפורסמות כל-כך של רועה ישראל הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א לרגל יומא דהילולא רבא

אדרבה, תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם ('צעטיל קטן' להרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק)

קצת טעונה הבנה - בעינינו הברייתות - תפילתו-כמיהתו של הרה"ק רבי אלימלך זיע"א: מדוע יש אפוא להתפלל ולשפוך תחינה כדי לזכות ש"נראה"; אפשר פשוט להביט במעלות ולא בחסרונות! מדובר בעבודה עצמית פשוטה, לכאורה.

נוסף לכך יש להבין מהו: "תן בליבנו"; מדוע ראייה זו תלויה בלב ולא בעין או במוח?!

ברצוני להאיר את התפילה המפורסמת כל-כך מה'צעטיל קטן' באור- יקרות (אגב, זה הזמן לציין שהתפילה הזו מלאה בהתרפקות והשתוקקות לריבונא דעלמא וחבל שאלו המילים הכמעט-יחידות שידועות לכולם מהתפילה הארוכה).

המציאות של "שנראה מעלת חברנו" לא מלמדת - כך דומה בעינינו - שבמבט כוללני נבחר להביט רק במידות הטובות ולא השליליות של זה שמולנו. יתרה מזו: בכל מעשה קונקרטי שעומד מולנו, נוכל לבחון אותו בעין שלילית וגם בעין חיובית. השאלה היא רק מאיזה נווית נבכר לראותו.

בספרו המופלא 'עמודיה שבעה' מעמיד הגאון המופלא רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל - מראשי ישיבת 'כוכב מיעקב' טשעבין, שבכל מעשה שאנחנו רואים בבית, נוכל לבחון אותו מכמה זוויות.

כך למשל: אנחנו מגיעים הביתה והאישה מתפללת בארוכה. יכול הבעל לראות בכך חיסרון ואף לכעוס: היא מפללת כל-כך הרבה במקום להכין לבעלה ארוחת-ערב בזמן הזה. אבל זו מחשבה פסולה. הוא צריך לראות את המעלה שבדבר: התפילה הארוכה מלמדת על יראת-שמיים מיוחדת, מה גם שהילדים רואים את זה ומתחנכים לטוב.

דוגמא נוספת: מגיע ערב פסח והאישה נהיית במתח עצום. אפשר לראות בזה חיסרון, אבל אפשר להתבונן ולראות את המעלה שבדבר: יש לאישה יראת-שמיים. וגם רואים כאן שהיא עושה כל דבר יסודי ולא עושה 'בערך'.

דוגמא אחרונה הוא סיפר על 'זוג' (מלשון מספריים...). היה אחד שהיה חייב לבעל 20 אלף דולר והשתמט מלשלם. האישה הגיעה אליו הביתה והודיעה שהיא פשוט לא יוצאת מהבית עד שישלם את הכסף. בתחילה האיש גיחך, אבל בסוף לא הייתה לו ברירה והוא השיב את חובו הגדול.

אני אומר לבעל: 'תראה, אשתך היא בריה, היא הביאה לך הביתה 20 אלף דולר אבודים...'. ומה הוא עונה לי? לא תאמינו: 'כן, זה מה שהיא יודעת, להיכנס הביתה ולעשות טרור...'. הסוף היה שלצערו גירש אותה. והוא היה כהן ואסור בגרושה..

אפשר לראות באישה הזו 'אשת חיל' וגם אישה שלא יודעת לעשות זאת, צריך לראות את המעלה בדבר, שהיא עדינה ואצילה. בקיצור: בכל דבר אפשר לראות את המעלה..

אהבה עמוקה איננה תלוי בדבר - מעמיד רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל. אהבה אמיתית היא זו שאיננה תלויה בהתייחסות שלה כלפיו. אחרת זו אהבת עצמך - כפי שכותב ה'קדושת לוי'. זה כמו שאדם אוהב גבינה: הוא לא אוהב את הגבינה, את עצמו הוא אוהב!

האהבה מגיעה אחרי שמתבוננים במעלות הטובות - וכך גם במבט החיובי על מעשיה - וכך מפתחים את הרגש.

אפשר שזהו ה"שנראה מעלת... ולא חסרונם" האמתי. כאן איננו מדברים באופן תיאורטי, אלא באופן מעשי אלא מעשה כזו או אחר שדורש התבוננות חיובית במקום שלילית. זה גם הסיבה שאנחנו מבקשים על כך, שנזכה להסתכל על מעשי האישה בבית באור חיובי. ולזה יש צורך ב"תן בליבנו", כי זה צריך להגיע מהלב ולא מהראש. זה גם מה שיביא את האהבה.

בניסן נגאלו:

בחודש ניסן תשפ"ב
מצילים
את הנוער המתמודד!

פרטים בקרוב...